



บทความพิเศษ

Miscellany Article

รู้เร็ว รู้ทัน รู้ป้องกันฝุ่น PM 2.5 ไปด้วยคลินิกมลพิษทางอากาศ โรงพยาบาลเจริญกรุงประชารักษ์

ศศิณัฐ จิระเชษฐินทร์ พย.บ.

กลุ่มงานอาชีวเวชกรรม โรงพยาบาลเจริญกรุงประชารักษ์ สำนักการแพทย์ กรุงเทพมหานคร

วันรับบทความ: 30 เมษายน 2568

วันแก้ไขบทความ: 2 พฤษภาคม 2568

วันตอบรับบทความ: 6 พฤษภาคม 2568

จากสถานการณ์ฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน (Particulate Matter with diameter of less than 2.5 micron; PM 2.5) พบมีแนวโน้มเกินค่ามาตรฐานในหลายพื้นที่ ทั้งในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งปัญหาดังกล่าวมักจะเกิดซ้ำในช่วงเดือนตุลาคมต่อเนื่องถึงปลายเดือนมีนาคมของทุกปี ปัญหาฝุ่น PM 2.5 ก่อให้เกิดผลกระทบโดยตรงต่อสุขภาพแก่ประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มเด็ก สตรีมีครรภ์ ผู้สูงอายุ และผู้ที่มีโรคประจำตัว เช่น โรคระบบทางเดินหายใจ หอบหืด เป็นต้น¹

จากรายงานการเฝ้าระวังผลกระทบต่อสุขภาพจากการสัมผัสฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน (PM 2.5) ปี 2567 ในระบบบริการสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุขและกรุงเทพมหานคร พบอัตราการเจ็บป่วยด้านกลุ่มโรคทางเดินหายใจมากที่สุด รองลงมา คือ กลุ่มผิวหนังอักเสบ กลุ่มโรคตาอักเสบ และกลุ่มโรคหัวใจหลอดเลือดและสมองอุดตันขาดเลือด ตามลำดับ² ปัจจัยที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพ ได้แก่ ปัจจัยทางร่างกาย แบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ 1) ความเปราะบางของร่างกายที่ต่างกันตามวัย โดยเฉพาะผู้สูงอายุและเด็กเล็ก รวมถึงสตรีมีครรภ์ที่ร่างกายก็จะมีอ่อนไหวต่อการได้รับผลกระทบ

จากฝุ่นมากกว่าคนกลุ่มอื่น ๆ และ 2) โรคประจำตัวที่จะถูกกระตุ้นให้อาการกำเริบหรือรุนแรงขึ้นจากผลกระทบของ PM 2.5 ปัจจัยทางสังคม ผลกระทบด้านสังคมส่วนหนึ่งเกิดจากความต่างด้านวิถีชีวิตและอาชีพ อีกมิติทางสังคมก็เกิดจากความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสิ่งที่จะช่วยปกป้องตนเองจาก PM 2.5³ และที่สำคัญ คือ การเข้าถึงการแจ้งเตือนสถานการณ์มลพิษและคำแนะนำที่ทันต่อที่ที่จะช่วยให้สามารถปกป้องกลุ่มเปราะบางได้ดียิ่งขึ้น⁴

โรงพยาบาลเจริญกรุงประชารักษ์ สังกัดสำนักการแพทย์ กรุงเทพมหานคร ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่บางคอแหลม ซึ่งเป็นหนึ่งในพื้นที่สำคัญของกรุงเทพมหานคร ที่มีค่าปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM 2.5 เกินเกณฑ์มาตรฐานอยู่เป็นประจำ นอกจากนี้ ด้วยพันธกิจด้านการบริหารงานโรงพยาบาลที่มุ่งเน้นการรักษาที่ได้มาตรฐานและมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังเป็นองค์กรด้านการแพทย์ที่มีหน้าที่ในการดูแลคุณภาพชีวิตของประชาชน จึงได้กำหนดจัดตั้ง “คลินิกมลพิษทางอากาศ” เพื่อเฝ้าระวังปัญหาสุขภาพให้แก่ประชาชน กลุ่มเสี่ยงต่อการสัมผัสมลพิษทางอากาศ โดยการตรวจวินิจฉัยโรคและติดตามอาการในประชาชนที่ป่วยเป็นโรคจาก

การสัมผัสมลพิษทางอากาศ ตลอดจนพัฒนาระบบการรายงานและจัดเก็บข้อมูลสุขภาพประชาชน รวมทั้งเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารคุณภาพอากาศให้แก่ประชาชนได้รับรู้

กรอบแนวคิดการดำเนินงานคลินิกมลพิษทางอากาศ

ผู้ป่วย ผู้ใช้บริการ และบุคลากรได้รับการเฝ้าระวังและมีแนวทางการป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพจากการสัมผัสฝุ่น PM 2.5 ที่มีประสิทธิภาพภายใต้แนวคิด

รู้เร็ว: มุ่งเน้นการตรวจวัด สื่อสารข้อมูล และติดตามรายงานสถานการณ์คุณภาพอากาศประจำวัน เพื่อให้ผู้ป่วย ผู้ใช้บริการ และบุคลากรรับรู้ข้อมูลสถานการณ์คุณภาพอากาศอย่างทันทั่วทั้งที่

รู้ทัน: มุ่งเน้นการให้บริการคัดกรอง ตรวจวินิจฉัย และติดตามอาการประชาชนกลุ่มเสี่ยงผ่าน การดำเนินงานของคลินิกมลพิษทางอากาศ เพื่อให้ประชาชนกลุ่มเสี่ยงจากการสัมผัสฝุ่น PM 2.5 ได้รับการคัดกรองอาการ ตรวจวินิจฉัย ติดตามอาการ และมีแนวทางในการป้องกันตนเองจากการสัมผัสฝุ่น PM 2.5

รู้ป้องกัน: มุ่งเน้นการให้ความรู้ และประชาสัมพันธ์ข้อมูลในด้านการป้องกันตนเองจากฝุ่น PM 2.5 เพื่อให้ความรู้และคำแนะนำแก่ผู้ป่วย ผู้ใช้บริการ และบุคลากรให้มีความตระหนักรู้ให้เกิดพฤติกรรมป้องกันสุขภาพจากฝุ่น PM 2.5

การดำเนินงานของคลินิกมลพิษทางอากาศ

คลินิกมลพิษทางอากาศ โรงพยาบาลเจริญกรุงประชารักษ์ได้จัดตั้งขึ้นช่วงปลายปี พ.ศ. 2563 ณ ชั้น 22 อาคาร 72 พรรษา มหาราชินี โดยเปิดให้บริการตรวจวินิจฉัยโรค ทุกวันพุธ เวลา 13.00 - 15.00 น.

ดำเนินงานด้านเฝ้าระวังปัญหาสุขภาพแก่ประชาชนกลุ่มเสี่ยงต่อการสัมผัสมลพิษทางอากาศ ตรวจรักษา และติดตามอาการในประชาชนที่ป่วยเป็นโรคจากการสัมผัสมลพิษทางอากาศ ตลอดจนพัฒนาระบบการรายงานและจัดเก็บข้อมูลสุขภาพประชาชน รวมทั้งเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารคุณภาพอากาศให้แก่ประชาชน แต่เนื่องด้วยสถานการณ์ฝุ่น PM 2.5 ที่มีความรุนแรงและส่งผลกระทบต่อสุขภาพประชาชน ผู้มาใช้บริการและบุคลากรที่เพิ่มมากยิ่งขึ้น จึงต้องมีการเพิ่มจำนวนวันให้บริการตรวจวินิจฉัยโรค เป็นวันพุธและพฤหัสบดี เวลา 13.00 - 15.00 น. เว้นวันหยุดราชการ

การให้บริการของคลินิกมลพิษทางอากาศในรูปแบบต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. คลินิกมลพิษทางอากาศ ณ ชั้น 22 อาคาร 72 พรรษา มหาราชินี เปิดให้บริการทุกวันพุธและพฤหัสบดี เวลา 13.00 - 15.00 น. เว้นวันหยุดราชการ

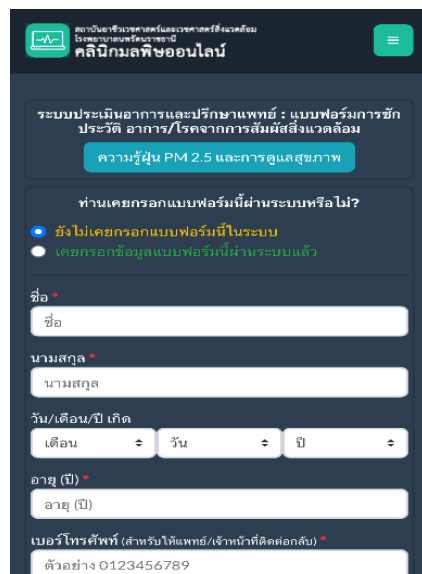


2. คลินิกมลพิษทางอากาศ แบบออนไลน์
โดยให้บริการผ่าน LINE Official Account (Line OA)
ซึ่งมีการรายงานสถานการณ์คุณภาพอากาศ
การประเมินอาการเบื้องต้น ความรู้ด้านมลพิษต่าง ๆ



3. คลินิกมลพิษทางอากาศแบบเคลื่อนที่
ซึ่งเดิมมีการลงคัดกรองผู้มารับบริการร่วมกับคลินิก
อาชีวกรรม ซึ่งมีกลุ่มเปราะบางมารับบริการเป็น
จำนวนมาก ปัจจุบันให้บริการคำแนะนำปรึกษา
คัดกรองผู้ที่สงสัยมีอาการเข้าข่ายสัมผัสฝุ่น PM 2.5
ณ บริเวณจุดคัดกรองผู้ป่วยบริเวณชั้น G อาคาร

รวมถึงช่องทางการติดต่อสื่อสารกับเจ้าหน้าที่คลินิก
มลพิษทางอากาศ และยังมีการทำงานร่วมกับ
เครือข่ายคลินิกมลพิษ โรงพยาบาลนพรัตนราชธานี



72 พรรษา มหาราชินี ตั้งแต่เวลา 8.30 - 10.00 น. และ
เวลา 10.00 - 16.00 น. ให้บริการคัดกรอง ณ ชั้น 22
อาคาร 72 พรรษา มหาราชินี ในช่วงที่มีค่าฝุ่น
PM 2.5 เกินเกณฑ์มาตรฐาน (เดือนตุลาคม - มีนาคม
ของทุกปี)



ให้คำปรึกษาปัญหาสุขภาพจากการสัมผัสมลพิษทาง
อากาศออนไลน์และติดตามอาการผู้ที่เข้าคลินิก
มลพิษทางอากาศ

กิจกรรมการให้บริการของคลินิกมลพิษทางอากาศ

1. สอบถามข้อมูล/ปรึกษาปัญหาสุขภาพจาก
การสัมผัสมลพิษทางอากาศ
2. ตรวจวินิจฉัยโรคโดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ
3. ติดตามอาการ ลดความรุนแรงและการเกิด
ซ้ำของโรค
4. ให้ความรู้ คำแนะนำในการดูแล และป้องกัน
ตนเองจากมลพิษทางอากาศ
5. ศึกษาหรือสอบถามข้อมูลสถานการณ์
ปัญหามลพิษทางอากาศ



ให้ความรู้ คำแนะนำในการดูแล และป้องกันตนเอง
จากมลพิษทางอากาศแก่บุคลากร โรงพยาบาลและ
อาสาสมัคร youth yellow bird



จัดบอร์ดให้ความรู้ รมรงค์แจกหน้ากากป้องกันฝุ่น
ในช่วงสถานการณ์ฝุ่น PM 2.5 เกินเกณฑ์มาตรฐาน

แนวทางการพัฒนาการให้บริการคลินิกมลพิษ ทางอากาศ

1. ดำเนินการให้ความรู้เรื่องความเสี่ยงสุขภาพ
จากมลพิษทางอากาศแก่บุคลากร โรงพยาบาล
เจริญกรุงประชารักษ์
2. ร่วมจัดทำแนวทางดำเนินการในกรณีฝุ่น
ละอองขนาดเล็ก (PM 2.5) ภายในโรงพยาบาล
3. ร่วมเป็นสถานพยาบาลต้นแบบที่มี
การขับเคลื่อนการสื่อสารความเสี่ยงสุขภาพโดยใช้
ค่าดัชนีชี้วัดคุณภาพอากาศที่ส่งผลต่อสุขภาพ
(Air Quality Health Index; AQHI)
4. เป็นส่วนหนึ่งในโครงการวิจัยของภาควิชา
สาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดลในการจัดทำ
มาตรการรองรับสถานการณ์มลพิษทางอากาศ

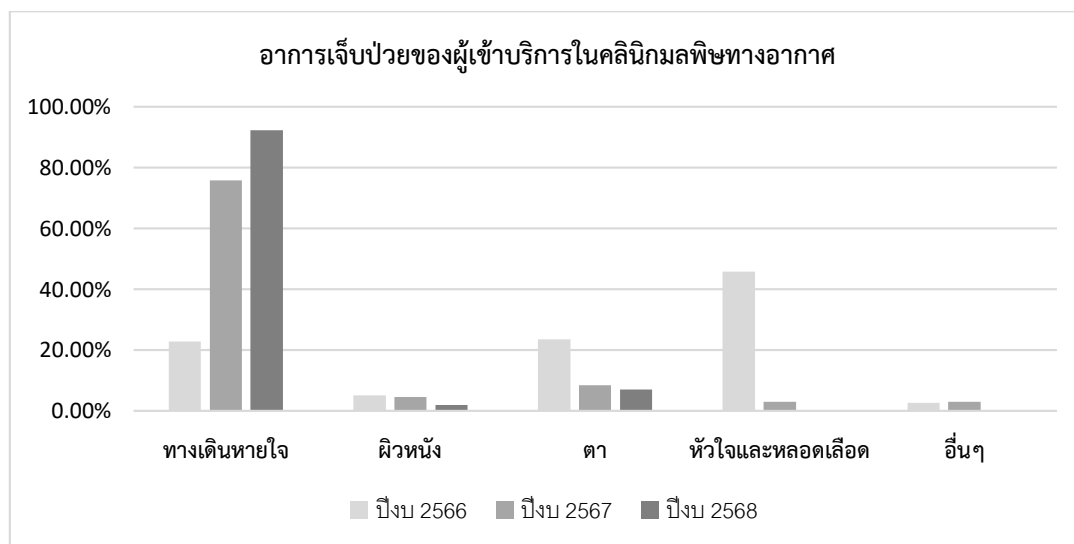


ผลการดำเนินการของคลินิกมลพิษทางอากาศ

การดำเนินการของคลินิกมลพิษทางอากาศในปีงบประมาณ 2566 เน้นการทำงานเชิงรุก คือ การลงพื้นที่คัดกรองกลุ่มเสี่ยง กลุ่มเปราะบาง โดยการให้ความรู้เรื่องฝุ่น PM 2.5 อาการเจ็บป่วย การดูแลป้องกันสุขภาพตนเอง มีผู้เข้ารับบริการในคลินิกมลพิษทางอากาศทั้งหมด 537 ราย การดำเนินงานในปีงบประมาณ 2567 เน้นการทำงานเชิงรับ คือ การรับปรึกษาผู้ป่วยที่เข้าข่ายสัมผัส/สงสัยได้รับผลกระทบจากฝุ่น PM 2.5 ทำให้มีผู้เข้ารับบริการ

ในคลินิกมลพิษทางอากาศทั้งหมด 199 ราย และการดำเนินงานในปีงบประมาณ 2568 เน้นทั้งการทำงานในเชิงรุกและเชิงรับ มีการเพิ่มจุดคัดกรองผู้ที่สงสัยมีอาการเข้าข่ายสัมผัสฝุ่น PM 2.5 บริเวณจุดคัดกรองชั้น G อาคาร 72 พรรษา มหาราชินี ทำให้ได้พบปะผู้เข้ารับบริการหลากหลายประเภท และเห็นการปฏิบัติตนในการป้องกันดูแลตนเองจากภาวะฝุ่น PM 2.5 อย่างไรบ้าง ทำให้มีผู้เข้ารับบริการในคลินิกมลพิษทางอากาศทั้งหมด 299 ราย

ผลการดำเนินงานย้อนหลัง 3 ปี มีดังนี้



สุดท้ายแล้ว ความสำเร็จของคลินิกมลพิษ โรงพยาบาลเจริญกรุงประชารักษ์ นอกจากการที่ประชาชนจะได้รับการตรวจวินิจฉัยและรักษาอาการเจ็บป่วย สิ่งที่ได้มากกว่านั้น คือ ประชาชนมีความรู้ด้านการป้องกันและลดผลกระทบต่อสุขภาพจากการสัมผัสฝุ่น PM 2.5 ทั้งต่อตนเองและบุคคลในครอบครัว

เอกสารอ้างอิง

1. กองระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. การเฝ้าระวังผลกระทบต่อสุขภาพจากมลพิษทางอากาศฝุ่นละอองขนาดเล็กในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล. [อินเทอร์เน็ต]. 2563 [เข้าถึงเมื่อ 31 มี.ค. 2568]. เข้าถึงได้จาก: https://ddc.moph.go.th/uploads/ckeditor2/files/DOE_PM2.5_01.pdf

2. กระทรวงสาธารณสุข. รายงานสรุปสถานการณ์และผลการดำเนินงานด้านการแพทย์และสาธารณสุข กรณี หมอกควันและฝุ่นละอองขนาดเล็ก ปี 2567 [อินเทอร์เน็ต]. 2567 [เข้าถึงเมื่อ 31 มี.ค. 2568]. เข้าถึงได้จาก: https://hia.anamai.moph.go.th/web-upload/12xb1c83353535e43f224a05e184d8fd75a/filecenter/kpi/2567/ 5/ 09_Aug/ 3.30/3.30_kpi67_Aug_Report.pdf
3. กระทรวงสาธารณสุข. PM 2.5 ทำร้ายสุขภาพะ ‘กลุ่มเปราะบาง’ มากกว่าที่คิด [อินเทอร์เน็ต]. 2566 [เข้าถึงเมื่อ 31 มี.ค. 2568]. เข้าถึงได้จาก: <https://thailandcan.org/th/blog/pm25-harms-vulnerable-groups-more-than-you-think>
4. กองจัดการคุณภาพอากาศและเสียง กรุงเทพมหานคร. รายงานคุณภาพอากาศและดัชนีคุณภาพอากาศ [อินเทอร์เน็ต]. 2565 [เข้าถึงเมื่อ 31 มี.ค. 2568]. เข้าถึงได้จาก: <https://airquality.airbkk.com/PublicWebClient/#!/Modules/Aqs/AirQualityIndexPage>